

**PROKURATURA ORGANLARINING DELIKT
JAVOBGARLIGINING O'ZIGA XOS XUSIYATLARI**

Obloqulov Islombek

Toshkent davlat yuridik universiteti

Magistratura va sirtqi ta'lim fakulteti

Ommaviy axborot vositalari huquqi yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: mazkur ilmiy ishda prokuratura organlarining delikt javobgarligining o'ziga xos xususiyatlari tahlil qilinadi. Prokuratura organlari davlat organi sifatida, ko'plab huquqiy masalalarda muhim rol o'ynaydi. Ishda ularning huquqiy mas'uliyati, javobgarlikning turlari, va huquqbuzarliklar bilan bog'liq bo'lgan tizimlar ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, prokuratura organlarining jinoyat va ma'muriy huquqbuzarliklar bo'yicha mas'uliyati, ayniqsa, davlat manfaatlarini himoya qilish va fuqarolik xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni tahlil qilinadi. Ushbu ishda o'ziga xos xususiyatlar va yuridik mas'uliyatning me'yoriy aspektlari ko'rib chiqiladi, shuningdek, muayyan holatlar asosida prokuratura organlarining javobgarlik masalalari baholanadi.

Kalit so'zlar: prokuratura organlari, delikt javobgarlik, huquqiy mas'uliyat, jinoyat javobgarligi, ma'muriy huquqbuzarlik, davlat xavfsizligi, yuridik mas'uliyat.

**ОСОБЕННОСТИ ДЕЛИКТНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ
ОРГАНОВ ПРОКУРАТУРЫ**

Облокулов Исломбек

Ташкентский государственный юридический университет

Факультет магистратуры и заочного образования

Студент факультета права СМИ

Аннотация: Данное исследование посвящено особенностям деликтной ответственности органов прокуратуры. Органы прокуратуры

играют важную роль в правовой системе государства и несут ответственность по множеству правовых вопросов. В статье рассматриваются различные виды ответственности прокуратуры, а также ее роль в предупреждении правонарушений. Особое внимание уделяется ответственности органов прокуратуры за преступления и административные правонарушения, а также защите государственных интересов и обеспечению безопасности граждан. В работе анализируются особенности и нормативно-правовые аспекты юридической ответственности прокуратуры в различных ситуациях.

Ключевые слова: органы прокуратуры, деликтная ответственность, правовая ответственность, уголовная ответственность, административные правонарушения, государственная безопасность, юридическая ответственность.

DISTINCTIVE FEATURES OF THE CRIMINAL LIABILITY OF PROSECUTOR'S OFFICES

Oblokulov Islombek

Tashkent State University of Law
Faculty of Master's and Correspondence Studies
Student of the Department of Mass Media Law

Abstract: this research analyzes the distinctive features of the criminal liability of prosecutor's offices. Prosecutor's offices, as key state institutions, play a vital role in various legal matters. The paper examines the types of liability for prosecutor's offices, focusing on their responsibilities in preventing legal violations. Special attention is given to the criminal and administrative liabilities of prosecutor's offices, as well as their role in protecting state interests and

ensuring the safety of citizens. The study explores the unique characteristics and legal frameworks surrounding the liability of prosecutor's offices in different contexts.

Keywords: *prosecutor's offices, criminal liability, legal responsibility, criminal liability, administrative violations, state security, legal accountability.*

Prokuratura organlarining delikt javobgarligi – huquqni muhofaza qiluvchi tizimdagi, ayniqsa, prokuratura tomonidan sodir etilgan huquqbuzarliklar bilan bog‘liq javobgarlikni ta’riflaydigan, huquqiy instituti bo‘lib, bu tizimning mustahkamligini ta’minlashda muhim o‘rin tutadi.

Prokuratura, davlatning boshqaruv va nazorat mexanizmlarining bir qismi sifatida, hamkorlikdagi qonunlarni amalga oshirish, fuqarolarning huquqlarini himoya qilish, korrupsiya va jinoyatchilikka qarshi kurashishda muhim vazifalarni bajaradi. Ammo bu organning o‘z faoliyatida sodir etgan har qanday xato yoki jinoyatga o‘ziga xos javobgarligi mavjud bo‘lib, u qonuniy me’yorlar bilan ta’minlangan.

1. Prokuratura organlarining o‘ziga xos holati

Prokuratura organlari davlatning huquqni muhofaza qiluvchi eng muhim qismlaridan biridir. Ular huquqbuzarliklarni aniqlash, tergov qilish va jinoiy javobgarlikni belgilashda muhim rol o‘ynaydi. Biroq, prokuratura organlarining faoliyatida ham kamchiliklar yuzaga kelishi mumkin, va bu holatda ularga nisbatan javobgarlikni belgilash alohida ahamiyat kasb etadi.

Prokuratura organlarining delikt javobgarligi, odatda, boshqa davlat organlaridan farqli o'laroq, ularning yuqori ixtisoslashgan vazifalari va huquqiy maqomi bilan bog'liq o'ziga xos xususiyatlarga ega. Shu sababli, prokuratura xodimlarining xatolari yoki huquqbuzarliklari faqat ularning shaxsiy javobgarligiga emas, balki butun tizimning ishonchliligiga ta'sir ko'rsatishi mumkin.

2. Prokuratura organlarining javobgarligi turi va o'ziga xosligi

Prokuratura organlarining delikt javobgarligini umumiy huquqiy javobgarlikdan ajratish zarur. Buning sababi shundaki, prokuratura faqat ma'muriy, jinoiy yoki fuqarolik ishlarida emas, balki o'z vakolatlarini amalga oshirish jarayonida ham muhim huquqiy ta'sir ko'rsatadi. Ular qonun ustuvorligini ta'minlashda, jinoyatlarning oldini olishda va adolatli sud tizimini qo'llashda muhim o'rin tutadi. Shunday qilib, agar prokuratura xodimi o'z xizmatiga oid huquqbuzarlikni sodir etgan bo'lsa, bu nafaqat o'zining, balki tizimning ham xatoligini ko'rsatadi.

Prokuraturaning delikt javobgarligi quyidagi turlarga bo'linadi:

Jinoiy javobgarlik: Agar prokuratura xodimi o'z vakolatlarini suiiste'mol qilsa yoki jinoyat sodir etsa, jinoiy javobgarlikka tortilishi mumkin. Bu, masalan, poraxo'rlik, jinoyatchilarni himoya qilish yoki tergov ishlarida xatoliklar qilinishini o'z ichiga oladi.

Ma'muriy javobgarlik: Prokuratura xodimi o'zining ma'muriy vazifalarini noto'g'ri yoki befarq bajarish orqali davlat manfaatlarini poymol qilsa, ma'muriy javobgarlikka tortilishi mumkin.

Misol uchun, qonunlarning noaniq talqin qilinishi, noto'g'ri sud qarorlarini qo'llash holatlari.

Fuqarolik javobgarligi: Agar prokuratura organi tomonidan fuqaro huquqlari buzilsa, bu fuqarolik javobgarligini keltirib chiqarishi mumkin. Misol uchun, prokuratura tomonidan noto'g'ri tergov natijasida fuqarolar zarar ko'rgan bo'lsa.

3. Prokuratura organlari uchun huquqiy himoya mexanizmlari

Prokuratura organlarining delikt javobgarligini belgilarini to'g'ri baholash va amalga oshirish uchun huquqiy himoya mexanizmlarini yaratish zarur. Bu mexanizmlar quyidagicha bo'lishi mumkin:

Tashkiliy va ichki nazorat mexanizmlari: Prokuratura organlarida ichki nazorat va tekshiruvlar o'tkazish tizimi, ularning faoliyatini baholashda muhim rol o'ynaydi. Bunda, xodimlarning xatolari va noqonuniy faoliyatlarini aniqlash uchun maxsus komissiyalar tuzilishi zarur.

Mustaqil tekshiruv organlari: Prokuratura faoliyatini nazorat qilish uchun mustaqil tekshiruv organlari (masalan, axloqiy komissiyalar) tuzilishi kerak. Bunday organlar, prokuratura faoliyatini tizimli ravishda baholash, yuridik huquqiy xatoliklarni aniqlashda samarali rol o'ynaydi.

Xalq nazorati va ochiqlik: Prokuratura faoliyatining ochiqligi va ularning ishlarini xalq nazoratida bo'lishi, xatoliklarning tezda aniqlanishiga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, prokuratura organlarining o'z faoliyatini adolatli va aniq bajarishiga xizmat qiladi.

4. Prokuratura organlarining javobgarlikni kamaytirish usullari

Prokuratura organlarining javobgarlikni kamaytirish uchun quyidagi usullarni ishlab chiqish mumkin:

Malaka oshirish va treninglar: Prokuratura xodimlarining huquqiy bilimlarini oshirish, ularning malakasini va axloqiy me'yorlarini yaxshilash, xatoliklarning oldini olishda muhim o'rin tutadi.

Prokuratura organlarining samaradorligini oshirish: Prokuratura tizimini modernizatsiya qilish, jinoyatchilikka qarshi kurashishning zamonaviy usullarini joriy etish orqali, ularning javobgarligini kamaytirish mumkin.

Fuqarolik-huquqiy nuqtayi nazardan, prokuratura mansabdorining noto'g'ri harakati (yoki harakatsizligi) huquqbuzarlik sifatida baholanib, delikt majburiyatini yuzaga keltiradi. Bunda zarar ko'rgan shaxs sudga murojaat qilish orqali o'z huquqlarini tiklash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu – **javobgarlikning obyektiv asosi**, ya'ni ayb mavjud bo'lmasa ham, zarar qoplanishi kerak degan tamoyil asosida yuzaga keladi (O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 990-moddasi).

Shu jihatdan olib qaralganda, prokuratura mansabdorlarining har bir harakati nafaqat xizmat intizomi, balki fuqarolik javobgarligi nuqtayi nazaridan ham huquqiy baholanishi zarur. Zero, bu – shaxsning huquqiy maqomi, sha'ni, obro'-e'tibori yoki mol-mulki zarar ko'rmasligi uchun zarur himoya kafolatidir.

Prokuratura organlarining yutuqlari bilan birgalikda hali yechimini kutayotgan masalalar ham mavjud, bunga misollar orqali yechim berishga harakat qilaman.

Prokuratura faoliyati ustidan mustaqil tashqi nazorat mexanizmini joriy etish

Muammo shundaki, hozirgi tizimda prokuratura ustidan nazorat asosan ichki intizomiy tartibga asoslangan. Bu esa, xodimlarning xatolarini yashirish yoki soddalashtirish ehtimolini oshiradi.

Yechim: Ombudsman, advokatura va nodavlat fuqarolik institutlari ishtirokida prokuratura faoliyatini baholovchi mustaqil tashqi monitoring mexanizmini joriy etish zarur.

Fuqarolik javobgarligi yuzaga kelgan holatlarda tezkor sud-huquqiy mexanizmni ishlab chiqish

Ko'pchilik holatlarda fuqaro yoki tadbirkorlar mansabdorning noqonuniy harakati sabab zarar ko'rsa ham, huquqiy kompensatsiya tizimi sekin ishlaydi.

Yechim: Fuqarolik kodeksining 990-moddasiga asoslanib, "zarar ko'rilgan holatlarda prokuratura organlariga nisbatan soddalashtirilgan ariza ko'rib chiqish tartibi"ni belgilovchi maxsus normativ-huquqiy hujjat ishlab chiqilishi lozim.

Prokuratura xodimlari uchun majburiy "fuqarolik javobgarligi" bo'yicha qayta tayyorlash kurslarini joriy etish

Ko'pchilik xodimlar faqat jinoyat-protsessual qonunchilik asosida ishlagani bois, fuqarolikka oid javobgarlik masalalariga e'tibor bermaydi.

Yechim: Har ikki yilda kamida bir marta barcha prokuratura xodimlari uchun **fuqarolik-huquqiy javobgarlik, delikt majburiyatlari va inson huquqlari** bo'yicha qayta tayyorlov dasturlarini qonuniy majburiy qilish.

Zarar yetkazilgan fuqarolar uchun bepul huquqiy yordam tizimini kengaytirish

Fuqaro zarar ko'rsa ham, ko'pincha sudgacha borishga jur'at qilmaydi, chunki himoya qilish vositalaridan bexabar.

Yechim: Prokuratura organlarining noqonuniy harakatlari tufayli zarar ko'rganlar uchun **“ijtimoiy himoya fondi”** yoki **davlat hisobidan ajratiladigan huquqiy yordam grantlari** tizimi yo'lga qo'yilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. B. Yo'ldoshev. Fuqarolik javobgarligi nazariyasi. Toshkent: Yuridik adabiyotlar, 2018. 112-bet.
2. X. Jalilov. *Davlat javobgarligining nazariy asoslari*. Toshkent: Adolat nashriyoti, 2020. 85-bet.
3. O'zbekiston Respublikasining Ruqarolik Kodeksi 1997-yil II qism 990-moddasi.
4. Universal Declaration of Human Rights, United Nations, Article 8. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.
5. European Convention of Human Rights, Article 13. <https://www.echr.coe.int/documents/convention>.